

УДК 633.63:631.1 ВДОСКОНАЛИТИ ПОКАЗНИК РЕАЛІЗАЦІЇ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ У РІЧНИХ ЗВІТАХ

**В.І. ПІРКІН,
к.е.н., ІЦБ**

Вступ. Галузь буряківництва, що має виключно великий вплив на структуру, напрями розвитку та стан системи землеробства в зонах бурякосіяння, збереження та підвищення родючості ґрунту та й увесь бурякоцукровий комплекс України, переживає не найкращі часи. Криза, що затяглася на роки і має загальновідомі причини, загрожує самому її існуванню, може призвести до найтяжчих наслідків не лише підприємства аграрного сектора, харчової промисловості, але й економіку країни в цілому.

Постановка проблеми і шляхи її розв'язання. Буряківництво та бурякоцукрове виробництво належать до тих найважливіших галузей агропромислового комплексу, інтенсифікація яких прямо і суттєво впливає на відродження економічного потенціалу країни. Вирішення проблеми істотного збільшення продуктивності цукрових буряків і виробництва цукру, як найважливішого продукту харчування, можливе при максимальному його здешевленні.

Нині в Україні спостерігається відсутність достатніх пропозицій, точніше дефіцит цукру. Зростанню цін сприяло недостатнє його виробництво торік.

У світі також виникли проблеми з цукром – знизився урожай тростини в Індії, яка є другим за величиною виробником цукру, є проблеми з виробництвом цих продуктів у Таїланді, Мексиці, Австралії і Бразилії.

Істотно скоротилися посіви цукрових буряків і в Україні. У 2009 р. вони становили 326 тис. га. На зменшення посівних площ впливає висока собівартість і низькі ціни реалізації.

Можна назвати й інші причини, що позначаються на продуктивності цукрових буряків (неефективні попередники, запізнення з сівбою, зменшення густо-

ти рослин, кислотність ґрунту та інші).

Ще ряд недоліків можна встановити, глибше аналізуючи економічні складові (із загальних витрат не виключаються витрати на побічну продукцію (гичку). Крім того, у звітах виробників цукрових буряків неправильно відображається реалізація коренеплодів. Проблема полягає в тому, що понад 60 % цукрових буряків щорічно переробляється за давальницькою схемою, попри те, що Законом України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» №758-14 від 17.06.1999 р. така операція не передбачена.

У річному звіті в таблиці «Виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції» в стрічці «Цукрові буряки» відображається загальна кількість коренеплодів, зданих на цукровий завод. Проте у графі «Реалізація продукції» показується кількість реалізованих коренеплодів тільки тих, якими виробники цукросировини розраховувалися за переробку цукрових буряків на цукрозаводі. Так, дослідне господарство «Шевченківське» Тетіївського району Київської області у 2008 р. здало на цукровий завод 29380 ц коренеплодів, з яких 11752 ц включено у звітну таблицю «Виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції», а за 17628 ц отримано цукор, який віднесено не в стрічку реалізації, а до іншої продукції рослинництва. Або ще приклад. Білоцерківською дослідно-селекційною станцією у 2008 р. вироблено і здано на цукровий завод 27753 ц, реалізовано – 12489 ц, а нарахований цукор за давальницькі буряки – 15264 ц, віднесено до стрічки «Інша продукція рослинництва». Крім того, кожне підприємство отримує дольовий жом (ціна реалізації 120–140 грн./т) і мелясу (ціна реалізації 600–700 грн./т). Якщо всю виручку від реалізації (цукор, жом, мелясу) віднести на цукрові буряки, то рентабельність становитиме понад 60 %, а за даними звіту вона – «мінусова».

Аналізуючи буряковий сегмент сільськогосподарських підприємств Київської області за 2008 р. у цілому,

можна зробити висновок, що 71% (6366839 ц) зданих на цукрозаводи коренеплодів перероблялися за давальницькою схемою, але отримані давальницькі цукор, жом і меляса у звіті пройшли стрічкою «Інша продукція рослинництва». В результаті рентабельність цукрових буряків у цілому по області склала –13,8%, хоча насправді вона становила до +40%. Такий стан звітності по цукрових буряках і в інших областях.

Аналізуючи рентабельність цукрових буряків за період 1986 – 2008 рр., слід зазначити, що до 1996 р. цукрові буряки були рентабельні (табл. 1).

А, починаючи з 1997 р., коли Україна ввела давальницьку схему розрахунків, рентабельність цукрових буряків знизилася. З 1997 р. до 1999 р. і за п'ятирічку в цілому вона була з мінусом, упродовж 2001–2005 рр. – +5,6%, у 2006 р. – +11,1%, у 2007 р. – –11,1%, 2008 р. – +7,4%.

Фактично рентабельність мала становити 50–60%, враховуючи урожайність, собівартість і ціну реалізації. У 2006–2008 рр. урожайність цукрових буряків почала зростати з 28,5 т/га у 2006 р. до 35,6 т/га у 2008 р. при собівартості 170–180 грн./т і ціні реалізації цукросировини 187,2 грн./т у 2006 р. до 218,9 грн./т у 2008 р.

В цілому така звітність привела до того, що виробник цукросировини втрапив інтерес до вирощування буряків. У результаті в 2009 р. площі цукрових буряків зменшилися майже в 5 разів у порівнянні з 1986–1990 рр. При такому розвитку подій бурякова Україна може й справді перетворитися в стабільного імпортера цукру.

Висновки. Вихід із цієї ситуації простий – реалізацію цукрових буряків за давальницькою схемою (цукор, жом, меляса) і виручку від реалізації їх в таблиці «Вирощування і реалізація сільськогосподарської продукції» у річному звіті відносити в стрічку «Цукрові буряки», а не «Інша продукція рослинництва».

Наведення порядку в звітності повинно стати початком відродження бурякоцукрової галузі в Україні.

Таблиця 1- Рентабельність цукрових буряків

Роки	Рентабельність, %
1986 - 1990	34,5
1991 - 1995	89,3
1996	30,5
1997	- 10,4
1998	- 5,5
1999	- 1,5
2000	5,8
1996 - 2000	- 1,5
2001 - 2005	5,6
2006	11,1
2007	- 11,1
2008	7,4

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Рекомендації з визначення собівартості цукрових буряків. К.: ІЦБ УААН, 2009.- 20 с.
2. Пиркін В.І. Перспективи ефективного розвитку галузі буряківництва в Україні // Цукрові буряки. - 2008. - №3-4.
3. Пиркін В.І. Бурякоцукрове виробництво в умовах кризи. // Цукрові буряки. - 2009. - №3. - С.9 -11.

АНОТАЦІЯ

Галузь буряківництва України, що має винятково важливе значення для економіки АПК, знаходиться в глибокій затяжній кризі. Дослідженнями встановлено: є важелі, які можуть поклати початок її відродженню.

АННОТАЦІЯ

Отрасль свекловодства Украины, имеющая исключительно важное значение для экономики АПК, находится в глубоком кризисе. Исследованиями установлено: есть рычаги, которые могут положить начало ее возрождению.

ANNOTATION

Sugar beet growing branch which is of exceptionally great importance for APC economics is in a deep, long crisis. The investigations have shown that there exist levers which can form the beginning of revival of the branch.